

بررسی نظرات برنامه‌ریزان، مدیران و مخاطبین درباره اثر بخشی برگزاری اردوهای بسیج دانش‌آموزی*

محمد علی هرمزی‌زاده

فصلنامه مطالعات بسیج، سال هفتم، شماره ۲۴، پائیز ۱۳۸۳

طرح مسأله

سال تحصیلی کشور به گونه‌ای است که سه ماه تابستان، فصل تعطیلی مراکز آموزش دولتی است. برخی از دانش‌آموزان برای پرکردن اوقات فراغت خود در تابستان به کار و فعالیتهای مقطعی روی می‌آورند و یا در صورت توانایی، در کلاسهای فوق برنامه و مهارت آموزی حضور می‌یابند. عده‌ای نیز به صورت محدود در اردوهای تابستانی ارگانهای دولتی شرکت می‌کنند.

نیروی مقاومت بسیج نیز در این فصل برنامه‌های خاصی را برای اقبال مختلف بسیج اجرا می‌کند که یکی از آنها؛ اردوهای تخصصی متمرکز برای دانش‌آموزان بسیجی است.

برگزاری این اردوها، به صورت متمرکز از طرف معاونت فرهنگی - پرورشی برنامه‌ریزی و بر اساس زمان و مکان اردوها، سهمیه به واحدهای ذی‌ربط نیروی مقاومت بسیج واگذار می‌شود و صرفاً در اختیار دانش‌آموزان با ویژگیهای همسان قرار می‌گیرد.

سئوال اساسی در خصوص اجرای این برنامه‌ها، کارآیی و اثربخشی آنهاست. بدیهی است که اثربخش بودن این اردوها در راستای اهداف کلان نیروی مقاومت بسیج مورد نظر مسئولین می‌باشد. لذا این موضوع در ابعاد برنامه‌ریزی و مدیریت اجرایی مورد بررسی قرار گرفت.

از ضرورت‌های تحقیق می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- آگاهی از میزان کارآیی اردوها؛
- آگاهی از میزان اثربخشی اردوها در حفظ و انسجام دانش‌آموزان بسیجی؛
- کسب اطلاع از علایق و تمایلات نوجوانان و هدایت این اردو در قالب برنامه اردوها؛
- کسب اطلاع از عوامل مؤثر در همدلی دانش‌آموزان بسیجی و نقاط افتراق آمیز آن؛
- دستیابی به تجزیه و تحلیل نقاط ضعف و قوت برنامه؛
- مشارکت دادن دانش‌آموزان بسیجی در فعالیتهای اردویی از طریق نظرسنجی و اعمال نظراتشان در برنامه‌ریزی.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع نظرسنجی است. ابزار سنجش در این تحقیق پرسشنامه بود که پس از تحقیقات مقدماتی، تهیه و با استفاده از نظرات کارشناسان و محققان برای سنجش اعتبار آن، نهایی و اجرا شد.

جامعه آماری تحقیق، کلیه دانش‌آموزان شرکت‌کننده در اردوهای بسیج دانش‌آموزی، کلیه مسئولان و مجریان اردوهای دانش‌آموزی و کلیه برنامه‌ریزان و سیاست‌گزاران اردوهای بسیج دانش‌آموزی را در سراسر کشور شامل می‌شود.

در این تحقیق به دلیل ارزشیابی دقیق اردوهای بسیج دانش‌آموزی و درخواست کارمندان طرح، در قسمت دانش‌آموزی از مناطق کشور نمونه‌گیری نشده و همهٔ مناطق را جزء نمونه آماری خود قرار داده است، اما در تعیین شهرستانها و نواحی، نمونه‌گیری به صورت تصادفی صورت گرفت. در مرحلهٔ بعد، پس از تعیین شرکت‌کنندگان در دوره و تهیه فهرست آنان، با مراجعه به مدرسه، افراد نمونه انتخاب و با آنها مصاحبه صورت گرفت. در بخش برنامه‌ریزان نمونه‌گیری صورت

نگرفت و کلیه افراد برنامه‌ریز و سیاست‌گذار در این بخش مورد مصاحبه قرار گرفتند و در قسمت مجریان هم کلیه مجریان شهرهای نمونه مورد مصاحبه قرار گرفتند. حجم نمونه در این تحقیق، در بخش برنامه‌ریزی حدود ۳۰۰ نفر و در بخش مجریان ۲۰۰ نفر است. در بخش دانش‌آموزی نیز ۱۱۰۷ عدد پرسشنامه تکمیل و مورد ارزیابی قرار گرفته است.

نتایج تحقیق

- به نظر ۳۱ درصد پاسخگویان هفت روز، ۲۰ درصد یک روز، ۱۳ درصد پنج روز، ۱۰ درصد سه و چهار روز، ۳ درصد دو روز و ۲ درصد هشت روز به بالا، مدت زمان مناسب اردوی دانش‌آموزان بوده است.

- ۵ درصد از دانش‌آموزان - از طریق اطلاعیه و بروشور، ۱۲ درصد از طریق دعوتنامه، ۵۴ درصد بسیج مدرسه، ۵ درصد دانش‌آموزان ثبت نام داوطلبانه، ۵ درصد قرعه‌کشی، ۱۸ درصد داشتن معدل بالا، ۳۷ درصد عضویت فعال در بسیج دانش‌آموزی مدرسه، ۴ درصد داشتن معدل بالا و عضویت فعال در بسیج دانش‌آموزی مدرسه، ۷ درصد ثبت نام داوطلبانه و عضویت فعال در بسیج دانش‌آموزی مدرسه را از جمله ملاکهای مؤثر در انتخاب خود عنوان کرده‌اند.

- ۲۶ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۸ درصد در حد زیاد، ۲۶ درصد در حد متوسط، ۵ درصد در حد کم و ۵ درصد در حد خیلی کم، از نحوه انتخاب دانش‌آموزان جهت شرکت در اردوهای بسیج رضایت دارند.

- دانش‌آموزان معتقدند که در بین افراد واجد شرایط، ۳۷ درصد در حد خیلی زیاد، ۳۹ درصد در حد زیاد، ۱۹ درصد در حد متوسط، ۴ درصد در حد کم و ۱ درصد در حد خیلی کم، شور و علاقه و تقاضا جهت شرکت در اردوهای بسیج وجود داشت.

- ۴ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۵ درصد در حد زیاد، ۱۹ درصد در حد متوسط، ۵ درصد در حد کم و خیلی کم شرکت در اردو را در ایجاد افزایش روحیه برادری بین دانش‌آموزان مؤثر دانسته‌اند.

- ۲۷ درصد پاسخگویان در حد خیلی زیاد، ۴۱ درصد در حد زیاد، ۲۳ درصد در حد متوسط، ۸ درصد در حد کم و خیلی کم، اظهار کرده‌اند که شرکت در این اردو موجب آشنایی آنان با سازمان بسیج دانش‌آموزی و برنامه‌های آن شده است.
- ۲۰ درصد پاسخگویان در حد خیلی زیاد، ۳۲ درصد در حد زیاد، ۲۸ درصد در حد متوسط، ۱۲ درصد در حد کم و ۷ درصد در حد خیلی کم اظهار کرده‌اند که مسابقات ورزشی و تفریحی مطابق میل و نظر آنان برگزار شده است.
- ۱۵ درصد پاسخگویان در حد خیلی زیاد، ۲۹ درصد در حد زیاد، ۳۱ درصد در حد متوسط، ۱۶ درصد در حد کم و ۸ درصد در حد خیلی کم معتقدند که در طول مدت برگزاری اردو وظایف و مسئولیت‌هایی به آنان واگذار شده است.
- ۲۶ درصد پاسخگویان در حد خیلی زیاد، ۳۰ درصد در حد زیاد، ۲۴ درصد در حد متوسط، ۱۱ درصد در حد کم و ۸ درصد در حد خیلی کم معتقدند که شرکت در اردو موجب شناخت آنان از فرهنگ سایر شهرهای کشور شده است.
- ۱۹ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۲ درصد در حد زیاد، ۲۹ درصد در حد متوسط، ۱۵ درصد در حد کم، ۴ درصد در حد خیلی کم معتقدند که در این اردو با شرایط سیاسی و اجتماعی روز جامعه آشنا شده‌اند.
- ۲۳ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۴ درصد در حد زیاد، ۲۶ درصد در حد متوسط، ۱۰ درصد در حد کم، ۶ درصد در حد خیلی کم معتقدند که برنامه‌های اردو موجب آشنایی آنان با ارزشهای انقلاب اسلامی شده است.
- ۱۸ درصد دانش‌آموزان، در حد خیلی زیاد، ۳۸ درصد در حد زیاد، ۲۹ درصد در حد متوسط، ۱۰ درصد در حد کم و ۴ درصد در حد خیلی کم عنوان کرده‌اند که پاسخ مسئولان به پرسش‌های مطرح شده از سوی دانش‌آموزان در این اردو قانع‌کننده بوده است.
- ۱۸ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۱ درصد در حد زیاد، ۳۳ درصد در حد متوسط، ۱۲ درصد در حد کم و ۵ درصد در حد خیلی کم بیان کرده‌اند که در این اردو به سؤالات و ابهامات دانش‌آموزان پاسخ داده شده است.
- ۴۴ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۲ درصد در حد زیاد، ۱۴ درصد در حد متوسط، ۵ درصد در حد کم و ۴ درصد در حد خیلی کم معتقدند که در این اردو به مراسم مذهبی (نماز جماعت، دعا، زیارت) توجه شده است.

۳۴ - درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۴ درصد در حد زیاد، ۲۳ درصد در حد متوسط، ۸ درصد در حد کم و خیلی کم اظهار کرده‌اند که به نظر آنان نحوه برخورد مسئولان و مدیریت اردوگاه متناسب با روحیه دانش‌آموزان بسیجی بوده است.

۳۵ - درصد پاسخگویان در حد خیلی خوب، ۳۶ درصد در حد خوب، ۱۹ درصد در حد مناسب، ۵۵ درصد در حد ضعیف و ۴ درصد در حد خیلی ضعیف، کیفیت وسیله ایاب و ذهاب را ارزیابی کرده‌اند.

۲۷ - درصد دانش‌آموزان معتقدند که برنامه‌های اردو را در حد خیلی زیاد، ۳۹ درصد در حد زیاد، ۲۷ درصد در حد متوسط و ۷ درصد در حد کم و خیلی کم، با سلیقه و علاقه آنها تناسب داشته است.

۲۷ - درصد دانش‌آموزان از مکان برگزاری اردو در حد خیلی زیاد، ۳۸ درصد در حد زیاد، ۲۵ درصد در حد متوسط، ۹ درصد در حد کم و خیلی کم، اظهار رضایت کرده‌اند.

۵۴ - درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۲۵ درصد در حد زیاد، ۱۵ درصد در حد متوسط و ۶ درصد در حد کم و خیلی کم علاقه دارند در اردوهای آینده بسیج شرکت کنند.

۲۰ - درصد پاسخگویان معتقدند در مدت برگزاری اردو در حد خیلی زیاد، ۳۲ درصد در حد زیاد، ۳۱ درصد در حد متوسط، ۱۰ درصد در حد کم، ۱۶ درصد در حد خیلی کم، در خصوص بیان تاریخ دفاع مقدس و خاطرات رزمندگان و ایثارگران دوران دفاع مقدس برنامه‌های خاص اجرا شد.

۳۷ - درصد دانش‌آموزان به برنامه‌های مذهبی - فرهنگی، ۳۱ درصد تقویت همبستگی و مسئولیت پذیری و ارتباط با دوستان جدید، ۲۱ درصد تفریح و سرگرمی، ۱۷ درصد آشنایی با مناطق جنگی و شهرهای مختلف، ۱۴ درصد برخورد مناسب و اساتید خوب، ۱۴ درصد برنامه‌های ورزشی و ۱۱ درصد بالا بردن درک سیاسی را به عنوان مهمترین نقطه قوت برنامه‌های اردوهای فرهنگی - تفریحی ذکر کرده‌اند.

- ۲۲ درصد دانش‌آموزان معتقدند که شرکت کنندگان در اردو پس از بازگشت در حد خیلی زیاد، ۴۰ درصد در حد زیاد، ۲۸ درصد در حد متوسط، ۹ درصد در حد کم و خیلی کم، برنامه‌های زندگی اردویی را در زندگی خود رعایت خواهند کرد. - ۲۸ درصد دانش‌آموزان معتقدند که چنانچه دوستان غیر بسیجی آنان به این اردو دعوت می‌شدند در حد خیلی زیاد، ۳۸ درصد در حد زیاد، ۲۳ درصد در حد متوسط، ۹ درصد در حد کم و خیلی کم، با توجه به برنامه‌های آن به عضویت در بسیج ابراز تمایل می‌کردند.

- ۴۵ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۳ درصد در حد زیاد، ۱۳ درصد در حد متوسط، ۸ درصد در حد کم و خیلی کم، پس از بازگشت از اردو تمایل به بیان وضعیت و خاطرات اردو در مدرسه داشته‌اند.

- ۲۳ درصد دانش‌آموزان معتقدند که مدیران اردو در حد خیلی زیاد، ۲۸ درصد در حد زیاد، ۲۶ درصد در حد متوسط، ۱۲ درصد در حد کم و خیلی کم، نیازها و علایق دانش‌آموزان را درک می‌کردند.

- ۲۰ درصد دانش‌آموزان در مدت اردو در حد خیلی زیاد، ۳۹ درصد در حد زیاد، ۲۹ درصد در حد متوسط، ۸ درصد در حد کم و ۳ درصد در حد خیلی کم با مهارت‌ها و شیوه‌های زندگی جمعی آشنا شدند.

- ۴۱ درصد دانش‌آموزان در حد خیلی زیاد، ۳۳ درصد در حد زیاد، ۱۸ درصد در حد متوسط، ۷ درصد در حد کم و خیلی کم، از شرکت در اردوهای تابستانی بسیج اظهار رضایت کرده‌اند.